

Секція: Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Лотуш О.Я.

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

СТАН СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНДЕКСУ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ (SPI)

Соціальний розвиток – це здатність суспільства задовольняти основні людські потреби громадян, забезпечувати ресурсами, які дають змогу підвищувати рівень життя людей і створювати умови для того, щоб окремі особи та групи населення могли реалізувати свій потенціал у повному обсязі. Індекс соціального розвитку – це новий індикатор, що визначає рейтинги країн не на основі їхнього економічного зростання, а враховуючи їхні можливості, що відкриваються у жителів цих країн. Організація Social Progress Imperative розробила Індекс соціального розвитку у співпраці з науковцями з Гарвардської школи бізнесу та Массачусетського технологічного інституту, а також міжнародними організаціями у сфері соціального підприємництва, бізнесу й доброчинності.

Індекс соціального розвитку – це найбільший глобальний та перспективний проект в історії, спрямований на визначення та оцінку соціального прогресу з врахуванням усього спектру факторів. Індекс соціального розвитку спрямовано на встановлення пріоритетів та визначення аспектів, які справді потребують уваги. В його основі лежить повний спектр даних – від основних потреб, таких як охорона здоров'я, до ресурсів і гарантій забезпечення перспектив, таких як одержання освіти і реалізація прав. Про успіх країни в області соціального розвитку враховують 50 показників, які об'єднанні в 3 групи:

1. Базові потреби людини – їжа, доступ до медичних послуг, забезпечення житлом, доступ до води, електроенергії і санітарних умов, рівень особистої безпеки.

2. Основи благополуччя людини – доступ до базових знань і рівень грамотності населення, доступ до інформації і засобів комунікації, рівень охорони здоров'я, екологічна безпека.

3. Можливості розвитку людини – рівень особистих і громадянських свобод, забезпечення прав і можливостей людини приймати рішення і реалізовувати свій потенціал.

Індекс SPI – якісно новий інструмент для підтримки урядів, представників бізнес-кіл, соціального підприємництва тощо, сприяння їхній колективній відповідальності, а також забезпечення інвестиційних можливостей та масштабних рішень. Як перший глобальний проект, спрямований на відокремлення глобального соціального прогресу та прогресу економічного, Індекс соціального розвитку сприятиме прагненню країн створити більш мирний, успішний і стабільний світ.

Індекс почали розраховувати у 2013 році у 50 країнах. На сьогоднішній день він охоплює 133 країни. До джерел інформації при розрахунку індексу враховувались дані опитувань (12%), оцінки експертів (25%) та достовірні дані (61%). За рівнем задоволення соціальних та екологічних потреб у 2015 році Україна посіла 62 місце серед 133 країн. Про це свідчать дані Індексу соціального розвитку, підготовленого Американською неурядовою організацією Social Progress Imperative за підтримки “Делойт” і опубліковані 14 квітня 2015 року [1, с. 7].

В рейтингу Social Progress Imperative за рівнем соціального розвитку Україна отримала 65,69 балів (62 місце), випередивши такі країни як Білорусь (66 місце), Молдова (70 місце), Росія (71 місце) та Казахстан (83 місце), Єгипет (89 місце), Китай (92 місце). Відповідно до даних рейтингу, найбільш високих успіхів українці досягли у категорії базові людські потреби (78,28), в рамках якої на високому рівні залишаються доступність їжі та базової медичної допомоги, а рівень особистої безпеки залишається на доволі низькому рівні. Основа благополуччя – другий важливий показник у рейтингу (61,74). Серед його важливих складових – доступ до базової освіти, доступ до інформації та

зв'язку, охорона здоров'я та рівень смертності, стан навколишнього середовища. У цій категорії критичним залишається низький рівень захисту навколишнього середовища та ситуація з викидами вуглекислого газу. В останній категорії, що аналізує можливості, які відкриваються перед населенням, українці набрали лише 57,05 бали. Такий низький результат ми отримали за рахунок низького рівня захисту приватної власності, особистої свободи і вибору, толерантності до іммігрантів (табл. 1).

Таблиця 1

**Індекс соціального розвитку України у 2014-21015 рр.
за складовими субіндексів**

№ зп	Складові Індексу соціального розвитку	Бал (100)	
		2014	2015
1.	Базові людські потреби	77,98	78,28
	їжа та доступність медицини	95,11	97,84
	вода і житлові умови	88,05	87,76
	захист	71,27	69,55
	особиста безпека	54,48	57,96
2.	Основа благополуччя	61,42	61,74
	доступ до базової освіти	97,64	97,76
	доступ до інформації та зв'язку	57,09	69,82
	охорона здоров'я та рівень смертності	51,82	42,64
	навколишнє середовище	39,13	36,73
3.	Можливості	55,33	57,05
	особисті права	55,55	56,72
	особиста свобода та вибір	61,33	52,14
	толерантність та інтеграція	41,51	44,52
	доступність вищої освіти	62,93	74,83

Дані Індексу соціального прогресу не лише дозволяють діагностувати найбільш слабкі місця у нашому суспільстві, а й об'єднати бізнес та громадян задля того, щоб змінити ситуацію на краще. В Україні особливо насторожує ситуація з захистом приватної власності, безпекою громадян, екологією.

Розрахунок Індексу соціального розвитку засвідчив, що економічне зростання країн не завжди призводить до соціального прогресу населення. Дотепер вважалося, що існує прямий зв'язок між економічним зростанням і

добробутом населення країни. Однак рейтинг соціального розвитку демонструє, що це правило працює не завжди. Хоча високий рівень ВВП на одну особу пов'язаний з соціальним розвитком, цей зв'язок простежується не завжди. Так при однаковому рівні ВВП деякі країни досягають набагато вищого рівня соціального розвитку, ніж інші. При цьому високий показник ВВП на одну особу має вплив, зокрема, на категорію “Базові людські потреби”. Проте зростання доходів не гарантує поліпшення у таких складових індексу, як “Стійкість екосистем”, “Здоров'я і благополуччя” і “Можливості”.

Індекс соціального розвитку достатньо чітко демонструє зв'язок між економічною ефективністю (вимірюється у ВВП на одну особу) та рівнем соціального розвитку. Країни з вищим рівнем доходів, як правило, досягають більш високого рівня соціального розвитку: Норвегія (ВВП на одну особу – \$62448) посідає перше місце в рейтингу, тоді як Центральна Африканська Республіка (ВВП на одну особу – \$584) займає останню позицію.

Однак, Індекс свідчить, що не завжди економічний розвиток призводить до пропорційного зростання соціального розвитку(рис. 1).

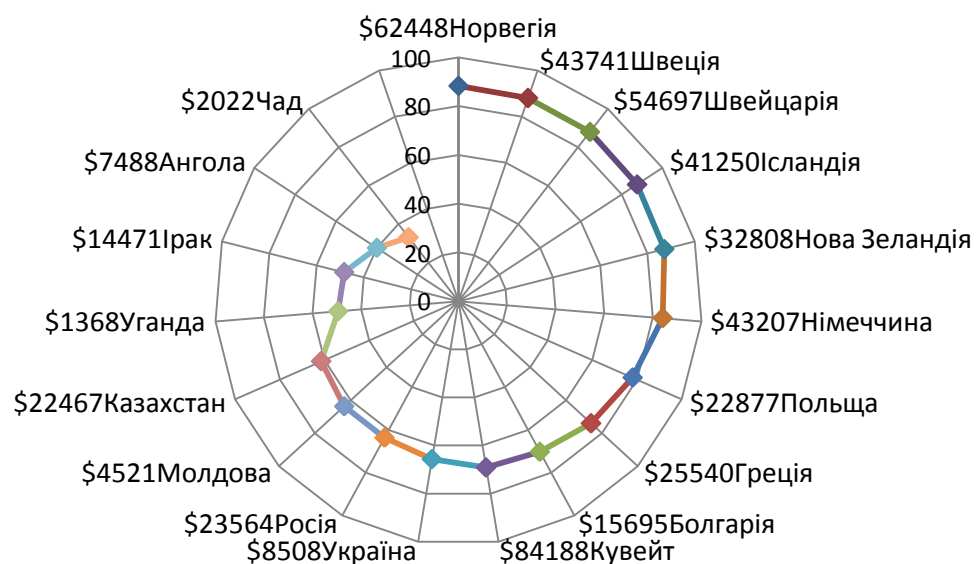

Рис. 1. Взаємозв'язок ВВП на одну особу і рівня соціального розвитку

Кувейт, який має найвищий показник ВВП на одну особу (\$84188) посідає 47 місце, відстаючи від Норвегії, де ВВП на одну особу є майже у 1,5 рази меншим, ніж в Кувейті. Незважаючи на низький рівень ВВП на одну особу,

Ямайка (\$8607) демонструє набагато кращі показники (Індекс SPI – 69,83), ніж Китай (ВВП на одну особу – \$11525, Індекс SPI – 59,07). Така тенденція спостерігається на всіх рівнях економічного розвитку. Найкращий результат у Європейському союзі показала Швеція. Канада досягла найкращих результатів серед країн “Великої сімки”. Словенія досягла великих успіхів серед європейських країн, випередивши такі країни, як Франція, Іспанія та Італія. Серед найвпливовіших країн ЄС Італія має найнижчий результат, також позаду колишні країни-учасниці соціалістичної співдружності, такі як Словаччина, Угорщина та Польща.

Щодо п’ятірки країн-лідерів, то можна зробити наступні висновки: Норвегія і Швеція – особливо хороші результати в категоріях реалізація політичних прав, базового медичного обслуговування, сучасних засобів зв’язку та доступність навчання у початковій школі. Швейцарія – хороші результати в категорії стійкості екосистем, гарантування особистої безпеки, тривалості життя і свободи віросповідання. Ісландія – незмінно хороші результати за всіма категоріями, зокрема щодо толерантності та інтеграції, а також у категорії доступу до інформації та засобів зв’язку. Нідерланди – хороші результати в категорії водопостачання та водовідводу, доступу до інформації та засобів зв’язку, стійкості екосистем і реалізації політичних прав.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Social Progress Index 2015, EXECUTIVE SUMMARY.
<http://www.socialprogressimperative.org/publications>.
2. Social Progress Index 2014, EXECUTIVE SUMMARY.
<http://www.socialprogressimperative.org/publications>.